

ФОНЕТСКО-ФОНОЛОШКЕ ОДЛИКЕ СРПСКИХ ГОВОРА У ДУНАВСКОЈ КЛИСУРИ (ЉУПКОВА)

Рад доноси поглед на основне црте фонетско-фонолошког типа српских говора у Румунији, у области коју дефинишемо као Дунавска клисура – конкретније у месту Љупкова. Захваљујући теренским истраживањима која су обављена у септембру 2022. године, у местима Љупкова и Свиница, сакупљен је материјал на основу кога су могле бити праћене језичке особине у продукцији изворних говорника. Сви примери ексцерпирани су из сакупљеног аудио-материјала, те су методом слушне перцепције разврстани у односу на језичку црту коју демонстрирају, а све у циљу осветљавања припадности ових говора. Истраживање је и овога пута настало као резултат рада на пројекту *Истраживање културе и историје Срба у Румунији* који се одвија у оквиру Центра за научна истраживања и културу Срба у Румунији. На основу резултата који ће се наћи у самом раду могуће је сагледати говор Љупкове у ширем контексту осталих српских говора на подручју и Румуније и Србије.

Кључне речи: фонетика, фонологија, српски језик, Љупкова, Дунавска клисура, Румунија.

1. Увод

1.1. Интересовање лингвиста за проучавање српских говора на подручју Румуније везује се за период XIX века, када су настале прве студије и огледи, а у којима се тежило да се представе главне језичке црте испитиваних области. Дунавска (Банатска) клисура од давнина је била у сфери истраживања, те су лингвисти тежили да опишу говоре места у којима је било Срба, како би се *живи говор* сачувао од заборава, језичке особине забележиле, а испитивани говори класификовали и одредила њихова дијалекатска припадност. Такође, истраживачи су српске говоре на овим просторима проучавали у контексту интерференције са румунским језиком (видети у раду

¹ nina.sudimac.jovic@filfak.ni.ac.rs

² Рад је настао у оквиру пројекта *Истраживање културе и историје Срба у Румунији*, који се одвија под окриљем Центра за научна истраживања и културу Срба у Румунији при Савезу Срба у Румунији, као и у оквиру пројекта *Динамика структура савременог српског језика* (бр. 178014) који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

Бошњаковић–Радан 2010; Лончар Раичевић 2020) – будући да су у питању места где су Срби и Румуни водеће становништво, да има мешовитих бракова и да се таква друштвена и културолошка стварност одразила и на језик. Истраживања на тлу Румуније настављена су и у XX и XXI веку, посебно захваљујући проф. др Михају Радану који је покренуо пројекат *Истраживање културе и историје Срба у Румунији*, који је од изузетног значаја у свим друштвено-хуманистичким аспектима, посебно лингвистичким.

С тим у вези, и овај рад представља својеврстан допринос у проучавању српских говора ван граница Србије, настао као резултат рада на терену³, где се тежило да се забележи говор у актуелном тренутку и испитају фонетско-фонолошке⁴ карактеристике у продукцији изворних говорника. Истраживање ће на тај начин бити од значаја и дијалектолозима и фонетичарима – лингвистима уопште, посебно онима који дужи период проучавају предео Дунавске клисуре. Тако би се касније, на основу свих спроведених истраживања, могло видети које су опште, а које специфичне црте у српским говорима на подручју Дунавске клисуре.

1.2. Дунавска (Банатска) клисура представља област која заузима крајњи југозападни део Румуније. Овај простор⁵ Срби су почели да насељавају у XV веку (Бугарски–Степанов 2008, Степанов 2006а, 2006б), а данас постоје јасно издиференцирана насеља у Банатској клисури у којима – према демографским подацима, живи српска национална мањина, а то су: Златица, Соколовац, Лунговет, Лесковица – насеља која се налазе на левој обали реке Нере (познато као Пољадија, Пољадијска област), затим Базјаш, Дивич, Белобрешка, Српска Пожежена, Мачевић, Радимна, Стара Молдава, Љупкова и Свиница – насеља смештена поред Дунава (према Крстић 2015: 5).

1.2.1. Љупкова (рум. *Liubcova*) је насеље у општини Берзаска и припада округу Караш-Северин. Географски положај је такав да се насеље налази уз Дунав – на левој обали, у румунском делу Ђердапа. Место се налази на око 40 километара од Старе Молдаве и на око 30 километара од Свинице. Љупкова је од давнина била вишенародна, с тиме да су Срби некада били најбројнији – данас су у мањини.⁶ Становници села се називају Љупковци,

³ На терену смо били три пута: 2018. године (Чанад, Кетфел и Саравола), 2019. године (Пољадија – Ланговет, Соколовац и Златица) и 2022. године (Свиница и Љупкова).

⁴ О истраживањима која су имала за циљ описивање фонетско-фонолошког и прозодијског сегмента у српским говорима на територији Румуније видети у раду *Степен проучености фонетских и прозодијских особина српских говора у Румунији* (Лончар Раичевић–Судимац: 2022).

⁵ Насељавање Баната становништвом словенског порекла, које је у културолошкој и лингвистичкој линтератури познато као најстарији словенски слој, видети код М. Радана (2014).

⁶ „У последњем попису становништва од 20. октобра 2011. године 580 особа изјаснило се као

односо Лџупковке. У самом месту налази се српско забавиште, основна школа, у којој се учи српски језик, као и православна црква.

1.3. Клисурски говори у дијалектолошкој литератури. Године 1935. Емил Петровић објављује монографију у којој је описао говор Карашева и представио језичке особине и структуру споменутих говора. Осамдесет година касније (2015), Михај Радан дугогодишња теренска истраживања карашевских говора сублимира у студију монографског типа под називом *Фонетика и фонологија карашевских говора данас (прилог проучавању српских говора у Румунији)* у којој је веома детаљно и прецизно описан фонетско-фонолошки сегмент карашевских говора у дијалектолошком светлу, са акцентом на међујезички утицај румунског језика на српски. Две обимне студије, такође посвећене клисурским говорима, објављене су од стране Милета Томића – *Говор Свиничана* (1984) и *Говор Радимаца* (1987), обе публиковане у *Српском дијалектолошком зборнику*. Оваквим целовитим описима српских говора на тлу Румуније треба додати и истраживања Павла Ивића који је описивао српске говоре са незамењеним јатом (1956, 1957).

Ако говоримо о класификацији српских говора на овим просторима, треба истаћи да њих Ивић сврстава у говоре „смедервско-вршачког дијалекта, који се простиру до румунске границе, па и преко ње у Банатској Клисури, која у целини спада овамо.” (Ивић 2009: 102). Са друге стране, Томић све клисурске говоре или српске, осим говора Свиничана, подводи под косовско-ресавски дијалекат. О клисурским говорима Томић каже да нису истоветни ни потпуно исти, али да су разлике које се јављају споредног карактера, те да се на основу њих сви клисурски говори могу поделити на пољади(ј)ске и праве клисурске говоре (Томић 1987: 311). Окука говор Лџупкове убраја у браничевско-великоморавски поддијалекат косовско-ресавског дијалекта, за који каже: „Braničevsko-velikomoravski poddijalekt se naslanja na smederevsko-vršački i zahvata centralni i istočni dio Srbije obuhvatajući Negotinsku Krajinu, oblast sliva Timoka i Crne Reke, Đerdapski kraj, Gornju Mlavu, Poreč, Krajinu i Ključ, zatim Resavu, južnu dolinu Velike Morave, Levač i Trstenik. Tu su dakle i mjesta sa srpskim govorima s lijeve strane Dunava u županiji Karaš-Severin u Rumuniji (Bazjaš, Belobreška, Divić, Langovet, Leskovic, Ljupkovo, Mačević, Požežena, Radimna, Sokolovac, Stara Moldova, Šuška i Zlatica).” (Okuka 2008: 213). Лончар Раичевић, описујући акценатски систем у говору Лџупкове, каже: „Акценатски систем посматраног говора, као и остали клисурских говора, има одлике косовско-ресавске акцентуације, уз бројна одступања која су настала у процесу аналитизације прозодијског система. Инвентар прозодема подразумева троакценатски систем са сачуваном преакценатском дужином и радикално скраћеним квантитетом иза акцента” (2023: 308–309).

Срби” (Крстић 2015: 20).

И у овом раду настојаће да се опишу језичке црте у говору Срба који живе у Љупкови, на основу материјала који је прикупљен теренским радом. Добијени подаци биће упоређени са суседним српским говорима на територији и Румуније и Србије, који су описани у литератури и у којима су приказане фонетско-фонолошке црте испитиваних зона: ту првенствено наводимо истраживања Павла Ивића, потом Жарка Бошњаковића, Михаја Радана, Милета Томића, Андреја Собољева, затим Софије Милорадовић, Драгане Радовановић, Гордане Драгин, Александре Лончар Раичевић, Нине Судимац.

Као што је истакнуто, рад се бави фонетско-фонолошким одликама говора Срба у Дунавској клисури, настао као резултат теренских истраживања обављених у периоду од 6. до 9. септембра 2022. године, спроведених у Љупкови, а у оквиру пројекта *Истраживање културе и историје Срба у Румунији* који се одвија под руководством проф. др Михаја Радана.⁷ Циљ рада је да се описом поменутог сегмента клисурских говора да прилог проучавању фонетских и фонолошких црта српских говора на подручју Дунавске клисуре и да се одреди место описаног ареала у светлу осталих суседних говора. На тај начин прошириће се и употпунити дијалекатске спознаје о вокалском и консонантском систему и моћи ће да се говор Љупкове сагледа у ширем контексту осталих говора. Грађу за рад екскерпирали смо из аудио-материјала који чини 450 минута (или 7,5 сати) снимљеног спонтаног говора на терену; овоме треба придодати и материјал из транскрибованих лексичких упитника о коларској, ратарској и ковачкој лексици. Овом приликом захваљујемо информаторима на љубазности и времену које су нам посветили и захваљујући којима је и настао овај рад: Перса Матић, Зора Петровић, Милева Младеновић, Сава Јеремић, Живка Јеремић.

Све примере изложили смо у другом делу рада на основу тога коју језичку црту осликавају: представљени су у оригиналном облику, онако како су их изговарали информатори – означени и акценговани. Најпре су приказане особине из домена вокализма, делом и консонантизма.

2. Фонетско-фонолошке карактеристике: анализа материјала

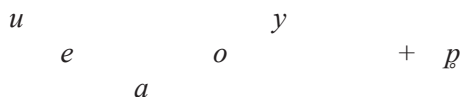
2.1. Вокали. У говору Љупкове уочено је пет монофтонга који постоје и у стандардном српском језику⁸ – *a, e, i, o* и *y*, као и вокално *p*. Дакле, имамо пет⁹ фонема + *p*.

⁷ На терену смо боравили са проф. др Биљаном Сикимић, проф. др Александром Лончар Раичевић и проф. др Татјаном Трајковић: тимским и индивидуалним радом тежили смо да испитамо све могуће сегменте у говору информатора.

⁸ Као и у већини штокавских говора.

⁹ Радан наводи да у карашевским говорима егзистира асиметрични вокалски систем који се

Вокале схематски можемо представити на следећи начин – помоћу вокалског троугла који се сусреће у традиционалним дијалектолошким и фонетским студијама:

Сви вокали могу бити у наглашеној и ненаглашеној позицији, а питање прозодијских јединица – а самим тим и укупан број вокалских фонема које се реализују у продукцији говорника из Љупкове – у зависности од супрасегменталног нивоа, питање је које је врло занимљиво. Како бисмо сагледали укупан број вокалских фонема позваћемо се на закључке дате у раду Лончар Раичевић 2023: „Говор Љупкове се по својим суштинским цртама одликује староштокавском акцентуацијом, чији је инвентар прозодема сачињен од троакценатског система са сачуваним преакценатским дужинама и радикално скраћеним квантитетом иза акцента” (2023: 302). Дакле, ако се основном броју фонема придодају супрасегментални елементи, тј. прозодијске јединице српског језика, број фонема повећава се на 18, а у зависности од квантитативних могућности у преакценатским позицијама, још на дванаест. Укупно је 30 диференцијалних јединица.¹⁰

Вокали се у оквиру речи могу наћи у свим позицијама. Артикулационе особености монофтонга су такве да оне одговарају артикулацији вокала у стандардном српском језику. Отвореност/затвореност¹¹ вокала зависи од његове позиције у оквиру речи – наглашен/ненаглашен слог, као и од акценатског квантитета: вокали у наглашеној позицији су отворенији, односно у ненаглашеној затворенији; вокали се отварају под кратким акценатским квантитетом, а под дугим затварају, што одговара слици коју налазимо у староштокавским дијалектима. Отвореност вокала је израженија него у продукцији говорника из Свинице.

Вокал *a* јавља се у свим позицијама у речи – иницијална, медијална и финална: *Аустрија, Африку, Арџангел, капџа, Васџије, несрџа, вина*.

Вокал *e* – присутан у свим позицијама: *енџ, леџац, дрџе, трџиње, јастџе*.

састоји од шест вокалских фонема – као и *p, d*, напомињући да такав систем постоји још у неким српским говорима на тлу Румуније – Рекаш, Банатска Црна Гора (2015: 142). Такав шесточлани вокалски систем уочен је и у продукцији говорника из Свинице (Судимац Јовић 2023).

¹⁰ Овакав број и распоред диференцијалних јединица карактеристичан је за говоре косовско-ресавског дијалекта (Јовић 1968: 38).

¹¹ О затворености вокала у карашевским говорима писао је М. Радан (2015: 87–91).

Вокал *и* – јавља се на почетку, средини и крају речи: *и̇љаду, и̇ма, со-би̇цу, роди̇ла, ку̇ћ'и, ва̇ћ'али*.

Вокал *о* – бележимо га свуда у оквиру речи: *о̇дѐ, ожен̇ила, вод̇ица, род̇ила, неде̇лно, крсти̇мо*.

Вокал *у* – наведени примери сведоче о његовој стабилности у говору: *ун̇ука, с̇уди̇ле, љу̇љамо, мол̇итву, то̇рбу, соб̇ицу*.

2.1.1. Супституција вокала. У неким примерима бележимо супституцију вокала која врло често у језику може бити последица аналогije, асимилације/дисимилације или неких нејезичких чинилаца; такође, наведене измене могу бити бити и морфолошке природе.

а>о: *дол̇еко; форм̇ација;*

е>а: *м̇етер, ч'ер̇апе, Вр̇шец;*

џ>а: *џ̇мрали;*

е>и: *ин̇жин̇ѐр.*

2.1.2. Покретни вокали. У анализираном корпусу забележени су примери који сведоче о постојању покретних вокала, тј. који имају форму са вокалом у финалној позицији. Ова појава среће се код прилога.

џ(а) : е – Прилог *сад(а)* забележен је у облицику *с̇а̇де*.

џ : а : е – Прилог *отуд(а)* забележен је у варијанти *от̇уде*.

а : е – Уочен је облик *св̇уде* (као и *св̇удер*).

2.1.3. У примеру *др̇укии* уочава се сажимање вокала.¹²

2.1.4. Контракција вокала.

Ова вокалска појава честа је у говору информатора, а примери сведоче да до контракције долази у медијалним вокалским групама. За разлику од говора Свиничана, који чувају финално *л* и код којих се контракција јавља спорадично и у одређеном броју примера (Судимац Јовић 2023: 361), овде је то фреквентније и чешће.

-ео- > -о- : *д̇д̇но, в̇и̇до, љ̇зо;*

-ао- > -о- : *г̇л̇ѐдо, р̇ѐко, и̇шо, л̇ѐго, п̇дио, д̇дио, тр̇ѐбо;*

2.2. Полугласник. У овим говорима полугласник се изгубио, дао је вокал *а*, за разлику од говора Свиничана који га чувају (Судимац Јовић 2023: 361).

Ексерцирани примери то и показују: *д̇ан, л̇ан, он̇а̇ј, т̇ан̇ко, о̇вас, п̇ас*.

2.3. Вокално л. У овим говорима вокално *л* (л̇) дало је у.¹³

п̇ун, испун̇ила, ж̇ут.

¹² Овај облик карактеристичан је за косовско-ресавски дијалекат (Јовић 1968: 44).

¹³ О статусу вокалног *л* и финалног *л* у косовско-ресавским говорима видети у Јовић 1968: 53.

2.4. Силабичко *p* и девокализација *p*. Сугласник *p* може имати силабичку функцију, а ексцерпирани примери сведоче да се оно може наћи у иницијалној и медијалној позицији у речима – најчешће између два консонанта у оквиру речи.¹⁴

Иницијална позиција: *рђ'ав*.

Медијална позиција: *црква, мртав, црн, црна*.

Девокализација вокалног *p* уочава се у облику *прдслук*.

2.5. У испитиваним говорима изгубљено је **финално л**, тј. прешло је у вокал *o* – *био, носіо, стао, правіо, куніо, рајіо*.

2.6. Анализом прикупљеног материјала уочено је да је **група *вѣ > у**, а о томе сведоче и примери из наше грађе: *унѣк, унѣка*.

2.7. Осврт на консонантизам.

2.7.1. Африкате. О одликама консонаната у продукцији говорника из Љупкове биће речи у засебном раду где ћемо схематски представити целокупни консонантски систем – инвентар и дистрибуцију, и где ће бити дефинисане артикулационе карактеристике свих јединица; такође, биће представљене и описане и консонантске групе. У овоме раду говорићемо о неким одликама из сфере консонантизма које нам могу помоћи да осветлимо припадност испитиваних говора.

Свакако да африкате изазивају највише пажње приликом испитивања говора, с обзиром на њихов неједнак статус у дијалектима. Испитујући српске говоре у Дунавској клисури, аутори су показали да се (1) овај слој консонантских јединица добро чува, да је стабилан, да се у појединим говорима разликује свих пет африката и да је њихова артикулација иста као у стандардном српском језику – пољадјски говори (Томић 1987: 311, Судимац 2020: 289) или да (2) у говорима долази до мешања¹⁵ африката и да њихова артикулација не одговара оној коју имамо у стандардном српском језику – карашевски говори (Радан 2015: 189), Дивич, Белобрешка, Стара Моладава (Милорадовић 2007: 574; Драгин 2019: 102), говор Свиничана (Собољев 1995, Судимац 2023: 282).

Сви примери су разврстани на основу слушне перцепције, те се систем африката у говору информатора из Љупкове може представити на следећи начин:

¹⁴ Радан запажа да *p* као носилац слога показује извесне разлике у карашевским говорима, те се тако разликују три групе говора (2015: 137).

¹⁵ Ову појаву бележи и Ивић у банатским говорима, а као разлог за њен настанак наводи утицај румунског језика (Ивић и др. 1994: 222).

ч = ч' Ч'ѐхи, Ч'ѐхе, ч'етрдѐсет, Ч'ергáри, прѝч'ам, Ч'ауиѐско, тѐхнич'ку шкòлу, ч'итáи, Дѝвич', ч'ерáпе, мехáнич'ар, Пѐткòвач'у, рѐч, Бранѝч'ѐво.

ц = ц' и'ѐмпер, и'ѐп, перѝнци'а, и'áнта, дѝ'ак;

ћ = ћ' һ'упрѝје, кѝћ'е, Бòжић', из кѝћ'е, у кѝћ'у;

ђ = ђ' Б'ѝрђ'овдан, дòђ'еду, Свѐти Б'òрђ'е;

ц = ц Цѝгани, процѐнт.

Дакле, имамо пет африката с тиме да се *и* и *ч* изговарају знатно мекше него у стандардном српском језику, а *ћ* и *ђ*,¹⁶ палатални гласови по својој природи, овде су знатно умекшанији.¹⁷

У облицима *кукуруза*, *бензин* уочен је и фреквентан фрикатив *з*. Свуда доследно бележимо *з*.

2.7.2. О непостојању неких архаичних консонантских група. У анализираном корпусу није уочено постојање консонантске групе *ч'р-*, тачније *ч'р-* > *чр-*: *чрвѐно*, *чрвѐна*, *чрн*.

За разлику од примера који су забележени у продукцији говорника из Свинице (чувају архаичну групу *ч'р-*:), видимо да су на просторно блиским местима присутне две различите језичке ситуације (Судимац Јовић 2023: 363).

2.7.3. Десоноризација (финалних) звучних консонаната. Десоноризација финалних звучних консонаната¹⁸ забележена је у следећим примерима: *пилáф*, *чáршаф*.

Облик *òвца* уочен је у неизмењеном облику.

2.7.3.1. У примеру *прет кѝном* уочава се асимилација по звучности: забележена је у предлошко-падежној конструкцији, дакле у везама речи.

2.7.3.2. Дисимилативни процеси консонаната су фреквенти, овде видимо облик *срѐтња*.

2.7.4. Група *хв-* упрошћена је у примеру *фала* – дошло је до једначења *в* према фрикативном *х*, а затим до губљења овог консонаната: *хвала* > *фáла*.

2.7.5. Губљење сугласника *д* из говорног ланца у кардиналним бројевима јавља се у забележеним примерима: *трѝес*, *двáес* и *пѐт*, *двáес*, *трѝнáес*, *четрнáес*.¹⁹

¹⁶ Артикулационо и акустички остварују се другачије него у продукцији говорника из Свинице (Судимац 2023: 282–283).

¹⁷ У говору Трстеника Јовић бележи шесточлани симетрични систем африката: ц – ч, ђ – ћ, дз – ц (1968: 56). Инвентар и артикулационе особености африката у говору информатора у Љупкови треба сагледати, свакако, у светлу утицаја румунског језика на српски.

¹⁸ Као у већини народних говора, и у карашевским говорима присутно је обезвучавање финалних звучних консонаната. Радан бележи да је „потпуно, ретко делимично. Изузетак чини консонант *в*, који делимично задржава своју звучност” (Радан 2015: 234).

¹⁹ Аутори ову појаву бележе и у банатским говорима шумадијско-војовђанског дијалекта –

2.7.6. Супституција *x* сугласником *k* – *Йсус Крїст*.²⁰

Супституција сугласника *њ* сугласником *n*: *инџинѐр*.

Супституција сугласника *њ* сугласником *љ*: *ражаљ*.

Супституција сугласника *љ* сугласником *л*: *недѐлно, мѐлци, полопрївреда*.

2.7.7. Резултати друге палатализације присутни у облицима акузатива множине, о чему сведочи забележени примери и акузативу множине: *јасту̀це, Турце*.

2.7.8. Лексема *онда* има партикуку *k*: *ѓндак*.

Партикуле се додају прилозима.

Партикула(е) *p/pe* присутне су у облицима: *озгѓр, свѓдер, ѓвечер*.

Партикула(е) *k/ke* присутне су у облицима: *данѓске, пѓлак двѓнѓес*.

Прилог *одоздо* забележен је у облику *одоздѓле*.

Прилог *ту* забележен је у облику *тѓнѓ*.

Уочен је иблик *свѓдер*.

Код предлога *с* често је извршена редупликација: *сас пѓтом*.

2.7.9. Резултати новог јотовања у већини примера подударни су са рефлексима које познаје стандардни српски језик: *дѓђу, пѓђу*.

2.7.9.1. У примерима *ва̀ћамо, ва̀ћали, мѐћају* уочавају се јотовани облици гласа *t*.

2.7.9.2. У облицима *напѓшћамо* и *премѓштили* уочава се подновљено јотовање.²¹

3. Закључак

У овоме раду представљене су неке основне црте фонетско-фонолошког типа у српским говорима у Румунији у подручју које дефинишемо као Дунавска клисура (Љупкова). Поређење издвојених особина у продукцији говорника из Љупкове са одговарајућим приликама у суседним клисурским говорима указује на бројна подударња као и на то да је реч о сличним говорима у чијој су основи староштокавски говори. На основу приказаних и анализираних примера ексцерпираних из грађе, сакупљене теренским истраживањима која су обављена у септембру 2022. године, можемо закључити да својим главним цртама и особинама говор Љупкове одговара слици и ситуацији коју имамо у већини говора косовско-ресавског дијалекта на подручју Србије и у околним српским говорима у Румунији. Такође, на фо-

одлика тамишке говорне зоне (Ивић, Бошњаковић, Драгин 1994: 411).

²⁰ Погледати у Јовић 1968: 62.

²¹ Јавља се и у косовско-ресавским говорима (Јовић 1968: 68).

нетско-фонолошком плану уочене су извесне особине које упућују на језичку интерференцију, те је видан утицај румунског језика, што је очекивана појава када су у питању српски говори ван граница Србије.

У будућим истраживањима фокус ће бити на опису вокалских и консонантских јединица у говорима Срба који живе у Дунавској клисури помоћу експерименталне методе, те ћемо покушати да појаве забележене и уочене методом слушне перцепције подвргнемо акустичкој анализи. На терену су обављена и снимања којима ће се вршити акустичка анализа вокалског и консонантског система у продукцији испитаника са овог подручја како би се објективним методама утврдиле акустичко-артикулационе особености фонема у целом ареалу.

Литература

- Бошњаковић, 2009: Ж. Бошњаковић, Напомена о консонантском систему говора Батовца (код Пожаревца). у: *Годишњак за српски језик и књижевност, година XXII, број 29*. Ниш: 47–53.
- Бошњаковић–Радан, 2010: Ж. Бошњаковић, М. Радан, Досадашња истраживања утицаја румунског језика на лексику српских говора у румунском делу Баната, *Јужнословенски филолог LXVI*, 2010, 135–161.
- Бугарски–Степанов, 2008: С. Бугарски, Љ. Степанов, *Историјски и културни споменици Срба у Румунском Банату*. Темишвар: Савез Срба у Румунији.
- Драгин, 2019: Г. Драгин. Консонантски систем Дивича, Белобрешке и Старе Молдаве у Румунији. *Исходишта 5*, Темишвар / Ниш: 101–113.
- Ивић 2009: П. Ивић, Српски дијалекти и њихова класификација – Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад.
- Ивић, 1956: П. Ивић. Једна доскора непозната група наших говора: говори с замењеним јатом. *Годишњак филозофског факултета I*. Нови Сад: 146–160.
- Ивић, 1957: П. Ивић, О говору Галипољских Срба. у: *Српски дијалектолошки зборник, XII*. Српска академија наука, Институт за српски језик. Београд: 1–520.
- Ивић, Бошњаковић, Драгин, 1994: П. Ивић, Ж. Бошњаковић, Г. Драгин, Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта (Прва књига: Увод и Фонетизам), *Српски дијалектолошки зборник XL*. Београд: 1–419.
- Јовић, 1968: Д. Јовић. Трстенички говор. *Српски дијалектолошки зборник XVII*. Београд: 1–234.
- Крстић 2015: Б. Крстић. *Народни живот и обичаји Клисураца и Пољудијаца*. Темишвар.
- Лончар Раичевић 2020: А. Лончар Раичевић. Српски говори у Румунији – међујезички утицаји из прозодијске перспективе. *Српски језик XXV*, стр. 369–379.

- Лончар Раичевић 2023: А. Лончар Раичевић. Теренска истраживања из Дунавске клисуре: Срби у Румунији. *Исходишта* 9, Темишвар: Савез Срба у Румунији – Центар за научна истраживања и културу у Румунији - Филозофски факултет Универзитета у Нишу, година 9, број 9, 299–311.
- Лончар Раичевић–Судимац, 2022: А. Лончар Раичевић, Н. Судимац. Степен проучености фонетских и прозодијских особина српских говора у Румунији. *Исходишта* 8, Темишвар: Савез Срба у Румунији – Центар за научна истраживања и културу у Румунији - Филозофски факултет Универзитета у Нишу, година 8, број 8, 97–111.
- Милорадовић, 2007: С. Милорадовић. И ракију пијем сас медом. Дијалекатска скица Белобрешке (Румунија). у: *Проблеми словенске филологије XV*. Timișoara: 573–580.
- Окука, 2008: М. Окука, *Srpski dijalekti*. Zagreb: [SKD Prosvjeta].
- Радан, 2014: М. Н. Радан. О акценту најархаичнијих српских говора у румунском Банату (карашевски, свинички, банатско-црногорски), *IvoVA VIII, Реферати VIII међународног скупа о балтословенској акцентологији, Славистички зборник*, Нова серија, књига I, Нови Сад, 8–14.
- Радан, 2015: М. Н. Радан. *Фонетика и фонологија карашевских говора данас (прилог проучавању српских говора у Румунији)*. Нови Сад: Филозофски факултет, 5–431.
- Собољев, 1995. А. Собољев, О неким јужнословенским говорним оазама у источној Србији, западној Бугарској и Румунији (Вратарница, Ново Село, Свиница). *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XXXVIII/2*, Нови Сад: 183–208.
- Степанов, 2006а: Љ. Степанов, *Поздрав из Дунавске клисуре*. Темишвар: Савез Срба у Румунији.
- Степанов, 2006б: Љ. Степанов. Статистички подаци о Србима у Румунији – Date statistice despre Sârbii din România — Statistical Data about the Serbs in Romania. *Темишварски зборник 4*. Нови Сад: 9–31.
- Судимац, 2020: Н. Судимац. Особине консонантског система српских говора у Румунији (Пољадија). *Исходишта* 6, Темишвар: Савез Срба у Румунији – Центар за научна истраживања и културу у Румунији – Филозофски факултет Универзитета у Нишу, година 6, број 6, 285–297.
- Судимац, 2023: Н. Судимац. Одлике консонантског система српских говора у Румунији (Свиница). *Philologia Mediana*, Vol 15, No, 15. Филозофски факултет у Нишу (у штампи).
- Судимац Јовић 2023: Н. Судимац Јовић. О неким фонетским карактеристикама српских говора у Румунији (Свиница). *Исходишта* 9, Темишвар: Савез Срба у Румунији – Центар за научна истраживања и културу у Румунији - Филозофски факултет Универзитета у Нишу, година 9, број 9, 355–366.
- Томић, 1984: М. Томић, *Говор Свиничана*, у: *Српски дијалектолошки зборник XXX*. Београд: 7–265.
- Томић, 1987: М. Томић, *Говор Радимаца*, у: *Српски дијалектолошки зборник XXXIII*. Београд: 303–474.

***

Petrović, 1935: E. Petrović, *Grăiul carașovenilor. Studiu de dialectologie slavă meridională*, Imprimeria Națională, București.

Nina Lj. Sudimac Jović

PHONETIC-PHONOLOGICAL CHARACTERISTICS OF SERBIAN SPEECHES IN THE DANUBE GORGE (LJUPKOVA)

Summary

The paper provides a look at the basic features of the phonetic-phonological type of Serbian speech in Romania, in the area we define as the Danube Gorge - more specifically in the place of Ljupkova. Thanks to field research carried out in September 2022, in the towns of Ljupkova and Svinica, material was collected on the basis of which linguistic features in the production of native speakers could be monitored. All the examples were excerpted from the collected audio-material, and were sorted by the method of auditory perception in relation to the linguistic feature they demonstrate, all with the aim of illuminating the affiliation of these speeches. The research was also this time the result of work on the project Researching the Culture and History of the Serbs in Romania, which takes place within the Center for Scientific Research and Culture of the Serbs in Romania. Based on the results that will be found in the paper itself, it is possible to see the speech of Ljupkova in the wider context of other Serbian speeches in the territory of Romania and Serbia.

Key words: phonetics, phonology, Serbian language, Ljupkova, Danube Gorge, Romania.